

## Nr 433.

Av herr **Brännberg m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 184, med förslag till lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

I proposition nr 184 har Kungl. Maj:t till riksdagen framlagt förslag till lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

Enligt detta förslag skall den, som jämlikt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete är försäkrad för skada till följd av sådant olycksfall, anses vara försäkrad jämväl för yrkessjukdom, som uteslutande eller till övervägande del framkallats genom inverkan av vissa i propositionen angivna kemikalier och fysikaliska företeelser, jämte särskild nämnd smittosam sjukdom.

Den i propositionen föreslagna lagstiftningen synes allt för starkt begränsad, vilket även framgår av vissa yttranden som avgivits i anledning av förslaget. Enligt dessa yttranden har ett ganska allmänt önskemål, särskilt från arbetareorganisationerna, gjort sig gällande, att nämnda lagstiftning borde omfatta betydligt större områden samt vid arbeten använda ämnen som i ett eller annat avseende bidra till och förorsaka yrkessjukdomar. Socialministern har dock i samtliga fall avvisat kraven på en utsträckning av lagens verkningar, med motivering att det är nödvändigt att försäkringen begränsas till sådana yrkessjukdomar, som i regel kunna betydligt skiljas från andra åkommor.

Vi kunna i detta sammanhang dock inte underlåta att fästa riksdagens uppmärksamhet på en näringsgren inom landet, varest typiska yrkessjukdomssymtom i regel göra sig gällande hos de vid företagen anställda arbetarna efter en ganska kort tidsrymd efter anställningen. Den verksamhetsgren som här åsyftas är den inom vissa delar av landet förekommande fältspatsindustrien. Vid en del av dessa företag förekommer att fältspaten söndermales i härför avsedda kvarnar till ett fint mjöl (vilket enligt uppgift bl. a. användes vid tillverkning av tvättpulver m. m.). Vid krossningen och förmalningen av fältspaten uppstår en mängd stenstoff och dammpartiklar, som fullständigt mätta luften såväl inne i arbetslokalerna som inom stora områden utanför desamma, vilket förorsakar att de personer, som äro sysselsatta vid dessa företag, i stor utsträckning utsättas för en yrkessjukdom, som går under benämning »stenlunga».

En av ovan nämnda fältspatskvarnar är belägen i Morlanda kommun i Göteborgs och Bohus län, och går densamma under den signifikativa beteckningen »dödskvaren». Många av arbetarna vid denna kvarn insjukna efter endast ett par års arbete, andra åter kunna hålla på något längre tid, men förr eller senare kommer sjukdomen, alltid under samma symtom. Först bliva de tung-

bröstade, vilket inom kort medför arbetsoförmåga, och efter ytterligare någon tids förlopp inträffar döden.

Det kan förtjäna antecknas, att såväl provinsialläkaren i distriktet dr Hallgren som förste provinsialläkaren dr Rohlin i sina ämbetsberättelser påtalat denna industris sanitära vådor. Ur förste provinsialläkarens berättelse för år 1927 taga vi oss friheten anföra följande, som kanske bättre än något annat giver belägg för vad som här ovan anförts. Han yttrar: »Olägenheterna från fiskmjölsfabriken i Ellös synas hava minskats något, men avhöras ännu klagomål över stanken isynnerhet vid vissa vindriktningar. Av vida gravare sanitär betydelse äro förhållandena inom en vid Ilandafors i Morlanda belägen stenkvärn. Såväl jag som provinsialläkaren i Orusts distrikt hava sedan flera år haft uppmärksamheten riktad på denna anläggning, enär morbiditeten och mortaliteten bland dess arbetarstam varit oerhört hög. Efter helt kort tids arbete i kvarnen insjukna arbetarna med lungsymtom, tydande på stenlunga, och duka hastigt under i ett sjukdomstillstånd, som företer alla kliniska kännetecken på lungtuberkulos. Bland befolkningen går kvarnen under den signifikativa benämningen 'dödskvärnen'. Jag har vid tvenne olika tillfällen anmält sakförhållandet för yrkesinspektören, men ännu synes intet hava blivit åtgjort att effektivt skydda arbetarna».

Men det är ej nog med det lidande och en för tidig död, som arbetet inom denna industri bidrager till för de där anställda (under de senare åren ha enligt lämnade uppgifter 12 å 15 personer, vilka alla arbetat vid ovannämnda kvarn, insjuknat och dött), utan på grund av denna industriella verksamhet förorsakas det allmänna, såväl stat som kommun, stora utgifter i form av fattigvård, pension och övriga vårdkostnader för såväl de sjuka som deras familjer. Dessa utgifter borde enligt vårt förmenande i första hand drabba de arbetsgivare med flera, som äro intresserade i nämnda företag.

Det är möjligt att vissa förbättringar kunna åstadkommas genom effektiva skyddsmedel, och enligt vad vi ha oss bekant har yrkesinspektören under senare tid haft sin uppmärksamhet riktad på denna verksamhetsgren. Men vi hålla dock före, att de bästa yrkes- och skyddsåtgärder inte i någon synnerligen stor utsträckning kunna avhjälpa de faror och olägenheter, som denna industriella verksamhet förorsakar bland de inom densamma anställda arbetarna. Denna verksamhet är utan tvivel av den art, att den förorsakar yrkessjukdomar för de arbetare som sysselsättas inom densamma. Det är som redan framhållits ej lungtuberkulos i vanlig bemärkelse, som dessa arbetare utsättas för, den lär inte smitta, och läkares benämning stenlunga torde ej förekomma som benämning på den vanliga lungtuberkulosen. Emellertid äro vi givetvis inte kompetenta att giva oss in på dessa rent medicinska spörsmål utan få vi överlåta åt utskottet att i detta avseende låta pröva, under vilken beteckning här påtalade sjukdom bör hänföras. Vi anse dock att den föreslagna lagstiftningen bör utsträckas till att omfatta även det område som här påtalats.

Med stöd av ovan anförda få vi hemställa,

att riksdagen må besluta vidtaga sådan ändring av den föreslagna lagstiftningen angående yrkessjukdomar, att densamma må omfatta även de arbetare, som äro sysselsatta med förmalning av fältspat.

Stockholm 9 april 1929.

*C. Brännberg.*

*J. W. Mårtensson.*

*Gustaf Karlsson*  
i Munkedal.

---

